

QURISH - YASASH FAOLIYATLARIDA BOLALARDA IXTIROCHILIK QOBILYATLARINI SHAKLLANNISHI

*To'ychiyeva Nigora Shodiqulovna
Usmonova Muborak Norqo'zi qizi
Jizzax shahar 32-DMTT tarbiyachilari*

Anotatsiya: Maktabgacha ta'lim tashkilotida qurish -yasash mashg'ulotlarida ixtirochilik qobilyatlarining shakllanishi haqida.

Kalit so'zlar: Qurish -yasash ,mashg'ulot,ixtirochilik,qobilyat,qurulish materiallari, o'yin faoliyati.

Аннотация: О формировании изобретательских способностей на занятиях по строительству в дошкольной образовательной организации.

Ключевые слова: Строительство - изготовление, обучение, смекалка, умение, строительные материалы, игровая деятельность.

Annotation: About the formation of inventive abilities in building-making classes in a preschool educational organization.

Key words: Construction - making, training, ingenuity, ability, building materials, game activity.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida dastlabki ixtirochilik tushunchalarini shakllantirishni qurish-yasash mashg'ulotlarida amalga oshirish samarali natija beradi. "Qurish-yasash" lotin tilidan olinga bo'lib, turli predmetlarni, qism va elementlarni ma'lum bir holatga keltirish degan ma'noni bildiradi. Bolalarni qurish-yasashda qurilish materiallaridan, qog'ozdan, karton, daraxt va boshqa materiallardan turli xil o'yinchoqlar yasashni o'rgatiladi. O'z xarakteriga ko'ra bolalar qurish-yasashi ko'pincha tasviriy va o'yin faoliyati bilan o'xshashdir – bu tevarak atrofda aks etadi. Qurish-yasash faoliyati –amaliy faoliyat bo'lib, oldindan belgilangan, biror maqsadga qaratilgan real voqelikdir. Qurish-yasash faoliyatiga o'rgatish jarayonida bolalarda aqliy, axloqiy, estetik va mehnat tarbiyasi, dastlabki ixtirochilik tushunchalari shakllantirib boriladi, hamda ularda tevarak-atfordagi predmetlarni taxlil qilish ko'nikmasi, mustaqil fikrlash, badiiy did, shaxsning irodaviy sifatlari tarkib topadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarni qurilish materiallari yordamida o'tkazilgan o'yin va mashg'ulotlar katta o'rin egallaydi. Bolalarning qurilish o'yinlari rollarga bo'linib, o'ynaladigan o'yinlarning ajralmas qismi hisoblanadi. Qurilish o'yinlarida ham bolalar tavarak-atrofdagi narsalarni, kattalarning faoliyatlarini aks ettiradilar. Qurilish o'yinlarining mazmunini bolalarning o'zlari yaratadilar. Bolalar ko'pincha kattalarning qurilishdagi faoliyatlariga taqlid qilib "Quruvchi-ishchi" rolini bajaradilar. Bolalarning qurilish o'yinlari qiziqarli ijodiy faoliyatdir. Ular o'z

o'yinlarida qurilishlarni transport harakati, kattalarning mehnati haqidagi taasurotlarni aks ettiradilar. Bunday o'yinlar bolalarda tashabbuskorlikni uyg'otishga, ularni fikr yuritish va harakat faoliyatlarini aktivlashtirishga keng imkon yaratadi.

Mashg'ulot va o'yin davomida bolalar bir-birlari bilan turlicha munosabada bo'ladilar. Ular rollarni o'zaro bo'lishib oladilar, ishlarni bajarishda bir-birlariga yordam beradilar va maslaxatlashadilar. Qurilish o'yinlarida harakat elementlari ko'p bo'lib, u bolalarning harakat qilishga nisbatan bo'lgan talablarini qondirishga yordam beradi. Bola biror narsani qura boshlaganda qurilish materiallarini tegishli joyga olib boradi, ularni stol yoki o'yin maydonchasi ustiga joylashtiradi, engashadi bu vaqtda uning qo'llari aktiv harakat qiladi, ya'ni ma'lum miqdorda jismoniy kuch sarflaydi. Mayda qurilish materiallari bilan o'ynaganda qo'lning mayda muskullari yaxshi rivojlanadi. Qurilish o'yinlarini o'ynash natijasida bolalarning kuzatuvchanligi ortadi, texnikaga bo'lgan qiziqishi o'sib boradi. Bundan tashqari ular o'yin jarayonida oddiy geometrik shakllarning tuzilishi bilan ham tanishadilar. Qurilish o'yinlarining tarbiyaviy ta'siri bolalar aks ettiradigan hodisa va narsalarning g'oyaviy mazmuni o'z aksini topadi.

Qurilish materiallari yordamida o'tkazaladigan o'yinlar esa bolalarning tafakkuri, ijodiy qobilatini o'stiradi. Tarbiyachining ko'rsatgan narsasini esda saqlab qolish va uni qayta esga solish bolalarni narsalarni bir-biriga solishtirishga, taxlil va sintez qilishga, o'xshashini topib qo'yishga va farqini ajarata bilishga majbur qiladi va qurilishdagi vazifalarni pala-partish bajarmaslikka, tasodifiy xulosa bilan qoniqib qolmay balki maqsadga muvofiq yo'l tutishga o'rgatadi. Ba'zida tarbiyachini o'zi yasagan narsani namuna sifatida ko'rsatish mumkin. Lekin bu usul bu yoshdagi bolalarga to'g'ri kelmaydi. Tarbiyachi topshiriqni tushuntirayotganda qurish-yasashni yangi usulini qisman ko'rsatib o'tadi.

Qurilish materiallari bilan turli xil predmetlarning turlicha timsollarini yaratish kabi ijodiy ish bolalarda dastlabki ixtirochilik tushunchalarini shakllantirishni amalga oshiradi. Tayyorlov guruxida bolalar katta texnik malakalarni talab qiluvchi ancha murakkab konstruksiyalarni o'zlashtirib boradilar.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Bolalar bog'chasida estetik tarbiya (N.A.Vetlugina taxriri ostida) T. "O'qituvchi" 1991yil
2. S.Bulatov, O'. Mansurov. Milliy me'morchilikda amaliy san'at falsafasi. "Fan" nashriyoti. T.2005yil
3. Aklyadeva X. Yudina T. Bolangiz maktabga tayyormi? T. 2000yil 320b